

Els fantasmes del Lacrima Coeli

*Proposta
didàctica
Mercè Climent*

ESPLA!

© 2010 Francesc Mompó
Coberta de Miquel Mollà
190x130 mm, 160 pàgines
Enquardernació en rústica

© 2010 Edicions del Bullent, SL
De la Taronja, 16 - 46210 Picanya
☎ 961 590 883
info@bullent.net
Directora de la col·lecció: Pilar Puchades

A. PER AL PROFESSORAT

ESTRUCTURA DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA

La proposta didàctica de la novel·la *Els fantasmes del Lacrima Coeli* s'ha dividit en dos grans apartats:

A. PER AL PROFESSORAT

B. PER A L'ALUMNE

La part orientada al professorat al seu torn es divideix en:

1. Estructura de la proposta didàctica
2. Biografia de l'autor
3. Argument i interès formatiu

L'apartat destinat a l'autor inclou una biografia bastant detallada on es fa esment a la formació, les obres publicades, els premis més importants que ha guanyat i, en general, a aquells treballs relacionats amb la llengua i la literatura que ha dut a terme.

A continuació s'inclou un **argument** suficientment detallat de l'obra que pot servir per motivar l'alumnat i despertar-los el cuquet per la lectura. Paral·lelament es desenvolupen aquells temes que, pel seu **contingut formatiu i educatiu**, incentiven encara més la tria d'aquest llibre.

Pel que fa a la part destinada a l'alumnat es tracta d'un bon grapat d'activitats que es divideixen a la vegada en dos grans blocs:

1. Activitats prèvies a la lectura
2. Activitats durant la lectura
3. Activitats per a després de la lectura
4. Activitats de recerca per a després de la lectura

En el bloc d'**activitats prèvies a la lectura** els exercicis plantejats conviden en primer lloc a fixar-se en el llibre com a tal (portada, contraportada, títol, autor, dades tècniques...), per a després parar atenció a l'estructura externa de l'obra (número de capítols, títols de cadascun d'ells,...). Arran d'això els alumnes imaginaran com serà la història, i amb les dades que tenen intentaran predir a quin gènere pertany.

El següent grup –**activitats durant la lectura**– inclou una sèrie de qüestions que es poden anar contestant a mesura que l'alumnat avança en la lectura. Perquè siga més didàctic, s'han agrupat en quatre apartats: acció, estructura i ordre de la novel·la, temps i espai, i personatges. S'hi inclouen, a més a més, alguns conceptes importants com és ara els tipus de narrador existents o les variables textuals: narració, descripció i diàleg.

Les **activitats per a després de la lectura** pretenen desenvolupar la comprensió global de l'obra i traure-li més profit a la lectura. Les activitats preparades pretenen treballar l'expressió escrita, encara que també es poden fer de manera oral a l'aula. En aquest apartat es repassen alguns temes relacionats amb la narració com l'estructura: introducció, nus i desenllaç, o el concepte de tema i argument.

El darrer apartat agrupa una sèrie d'**activitats de recerca per a després de la lectura** que ajudaran a entendre millor la novel·la i analitzar alguns aspectes que la novel·la tracta i que possiblement l'alumnat haja passat per alt. D'aquesta manera s'aprofundirà en els recursos lingüístics emprats per l'autor al llarg de l'obra (treball de llengua), en la part històrica que planteja la novel·la (treball

d'història), en la cultura general de poetes clàssics (treball de literatura) i de grans pintors (treball d'història de l'art) que se citen al llarg del llibre.

Finalment aquest treball inclou una *Prova d'avaluació de lectura* que pot servir com a model d'examen o senzillament perquè l'alumne comprove el grau de comprensió que ha fet de la lectura.

Un últim apunt que cal fer és que aquesta proposta didàctica de cap de les maneres és un quadern d'exercicis "tancat" que cal fer de principi a fi i que no admet variacions. El professor pot triar aquelles activitats que preferisca, també pot fer les adaptacions que crega oportunes per adaptar-se a les circumstàncies pròpies de l'aula. L'objectiu que pretén aquest recull d'activitats és el de donar idees i servir de punt de partida perquè el professorat elabore les seues pròpies propostes didàctiques.

L'AUTOR

Francesc Mompó i Valls va nàixer a l'Olleria (la Vall d'Albaida), al cor de les comarques centrals valencianes. Estudià batxillerat a Albaida i en acabant es traslladà a València on es graduà en psicologia. És llicencià en filosofia i ciències de l'educació, i més endavant obtingué la titulació de professor de valencià; ocupació que desenvolupa en l'actualitat en un centre de l'Horta. Aquesta faceta docent l'ha dut a ser també responsable d'aula i de facultat en els exàmens de la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià al llarg de quinze anys; corrector d'aquesta prova; professor dels cursos del Pla de Formació Lingüísticotècnica en Valencià del professorat no universitari, o professor dels cursos superiors de la JQCV al col·legi de metges de València. Fruit d'aquesta tasca docent ha estat també la participació com a coautor de llibres de text orientats a l'ESO.

A banda d'aquesta ocupació professional com a docent, ha sabut trobar temps per a participar en revistes i actes civioculturals. Així, Francesc Mompó té diversos treballs tècnics i de creació publicats: articles de crítica literària a la revista Arana; llibres col·lectius d'homenatge a Vicent Andrés Estellés, Joan Brossa, Joan Valls i Jordà publicats per la *Forest d'Arana* o poemes publicats en diverses revistes del país com ara *Tendur* o *On brama la tonyina*. Ha participat en diversos actes cívicoculturals arreu del país: en les tertúlies poètiques de la Forest d'Arana; en recitals poètics organitzat per l'AELC dintre dels Premis Octubre a Ca Revolta (València), en actes organitzats pel col·lectiu *l'Olla*; en homenatges a Fuster, Estellés, Brossa o Joan Valls i en actes organitzats per la *Real Societat Econòmica d'Amics del País*. També ha fet de conferenciant en temes d'animació lectora en diversos instituts de secundària i ha sigut ponent en les *Primeres Jornades sobre la Llengua Literària i els Escriptors Valencians Actuals* celebrades a Gandia (2008).

I com no, ha conreat la literatura de creació, que ocupa una part essencial de la seua personalitat sense la qual és impossible definir aquest valencià de l'Olleria. Conseqüència d'aquesta exigència de la literatura pròpia és la publicació del poemari *Viàtic marí*, amb què guanyà el premi la Forest d'Arana (1994) o la trilogia d'èxit que componen els títols *Els ulls del llac*, *L'ull de Zeus* i *Terra de déus*. Les novel·les *L'Elegit*, *Els greixets*, *Amable* (VII Premi Ciutat de Torrent), *Uendos* i *Camí d'amor* (Premi Benvingut Oliver de Catarroja 2008 són altres de les seues obres més reeixides). En 2010 fou guardonat amb el Premi Samaruc amb aquesta última obra; obtingué el XX Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians (AELC) en la modalitat de Difusió de la Literatura Catalana al País Valencià pel blog *Uendos, greixets i maremortes*; el XVII Premi de Literatura Eròtica la Vall d'Albaida amb la novel·la *Somiant amb Aleixa*, feta conjuntament amb l'escriptora Mercè Climent i el Premi de Poesia Josep Maria Ribelles de Puçol amb el poemari *De la fusta a l'aigua*.

Ha estat l'organitzador, junt a Ramon Guillem, de la 1a edició de dinars literaris al voltant de la taula: *L'anguila literària* a Ca Baina (Port de Catarroja) i també de la 2a, junt a Ramon Guillem i

Joan Olivares: el Bolet Literari a Ca les Senyorettes (Otos). Els escrits fets per a ambdues fites literàries estan publicats al blog *Uendos, greixets i maremortes*.

Ha col·laborat amb Escola Valenciana en les trobades d'escoles en valencià a l'Olleria, Marines, Benicalap i Cocentaina. Una de les seves novel·les –*Camí d'amor*– ha estat presentada a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada.

ARGUMENT

a novel·la narra en clau d'humor la convivència entre fantasmes, professors, alumnes i amics imaginaris en un centre educatiu. I és que fa vora tres segles que els fantasmes fan i desfan com els ve de gust al *Lacrima Coeli*. Un pare Celestí contínuament acompanyat del fantasma del dit que li amputaren. Una Ofèlia que prefereix la companyia de la poesia a la del descans etern. Un Miquel que contínuament es transforma en personatges de famosos quadres... Però ha arribat un punt en què alguns ja estan cansats d'aquesta *vida* i volen deixar d'estar lligats al món dels mortals. Però açò no és tan fàcil i necessitaran de l'ajuda d'una colla d'alumnes de 3r A i de Robert, un professor de literatura amb ànima de poeta.

Així és que Jaume, Sergi, Andreu, Pili i Pau es veuran involucrats en el robatori d'una relíquia, que resultarà ser la clau per obrir la porta al descans etern de les ànimes que pul·lulen pel *Lacrima Coeli*.

En definitiva, un centre d'estudis on pot passar de tot excepte avorrir-se.

INTERÈS TEMÀTIC I FORMATIU

a novel·la *Els fantasmes del Lacrima Coeli* a més a més de proporcionar-nos una agradable estona de lectura i oferir-nos un temps literari de moltíssima dignitat, es farceix també d'una infraestructura de valors.

Potser caldria començar parlant de l'humor que nodreix la major part del llibre. El mateix autor confessa que ha volgut fer, per damunt de tot, una història d'humor, on tot té cabuda: fantasmes que emprenyen els vius, esperits que es transformen en figures de quadres famosíssims, professors amb comportaments molt peculiars, amics invisibles que sense existir són els culpables de totes les malifetes que ocorren en el grup de 3r A...

Però no solament trobem humor en l'obra de Mompó. L'amor per la poesia és patent en bona part del text. De la mà d'Ofèlia farem un recorregut per alguns dels autors clàssics de tota la literatura: Ausiàs March, Baudelaire, Isidore Ducasse, Salvat-Papasseit... i les obres que més han marcat l'autor. Un personatge meravellós –ja el nom ho és, un homenatge a l'Ofèlia dels poemes de Rimbaud– que escollirà *viure* al *Lacrima Coeli* eternament i continuar gaudint de la literatura en lloc de marxar a l'incert món dels morts.

La narració escrita en un doble pla (segle XVIII i actualitat) enganxa ja des de les primeres pàgines, i està farcida de dos elements que faran molt atractiva la lectura al públic jovent: el misteri i la intriga.

L'autor no s'està de fer-hi algunes crítiques com ara el corporativisme que sol donar-se en el col·lectiu del professorat o les misèries que existeixen en un centre escolar, com en qualsevol altre àmbit.

Encara que l'obra està farcida d'elements fantàstics, el retrat psicològic de l'adolescent s'apropa molt a la realitat. Així veurem com és el seu dia a dia dins l'aula, quin és el seu comportament de cara als diferents tipus de professors, com és la seua vida més enllà de les malifetes, com són capaços de traure moltes habilitats, especialment quan se'ls motiva, etc.

B) PER ALS ALUMNES
ACTIVITATS PRÈVIES A LA LECTURA

1. Abans de començar la lectura de la novel·la *Els fantasmes del Lacrima Coeli* ompli la fitxa de lectura que et proposem. Quan hages acabat el llibre torna-hi i completa els apartats corresponents a gènere, personatges principals i argument.

Títol de l'obra:	_____
Cognoms, nom de l'autor:	_____
Editorial:	_____
Ciutat i any de l'edició:	_____
Nombre de pàgines:	_____
Collecció:	_____
Núm.:	_____
Tema/gènere:	_____
Lloc i temps de l'acció:	_____
Argument:	_____
	_____

○

Tipus de narrador:	_____
	_____
	_____
Personatges: • Principals	_____
	_____
• Secundaris	_____
	_____
Valoració personal:	_____
	_____

○

2. A l'hora de comprar un llibre és molt important una bona portada, és a dir, un títol suggeridor i una il·lustració que impacte. Observa aquests aspectes i digues si t'agraden. Per què?
3. Llegeix la sinopsi que apareix darrere del llibre i intenta predir a quin gènere o gèneres pertany la novel·la? Raona la teua resposta.

4. Aquesta novel·la es compon d'onze capítols els títols temàtics dels quals ens suggereixen la idea del que s'esdevindrà si continuem llegint. L'autor, així, aconsegueix enganxar-nos encara més a la lectura i ens obliga a encetar un nou capítol quan tot just n'hem acabat l'anterior. Els títols són aquests:

CAPÍTOL I. L'estrany comportament de la Infinit

CAPÍTOL II. La torre

CAPÍTOL III. I així començà tot

CAPÍTOL IV. Camí de somnis

CAPÍTOL V. La clau

CAPÍTOL VI. Els nervis de l'Oceà

CAPÍTOL VII. La mà que ens duga al dit

CAPÍTOL VIII. Planificant l'estratègia

CAPÍTOL IX. Recollint dades

CAPÍTOL X. El robatori

CAPÍTOL XI. Les llàgrimes del cel

Com hem dit els títols donen una pista sobre la trama del capítol següent. Tenint en compte la sinopsi de la contraportada i el que saps sobre l'argument de la novel·la, prova a escriure unes ratlles sobre allò que penses que pot passar en cada capítol.

5. Para esment altra vegada al títol: *Els fantasmes del Lacrima Coeli*. Podries dir que significa el sintagma llatí *Lacrima Coeli*? Coneixes algun altre nom de col·legi, institut o universitat en llatí?
6. Francesc Mompó és un escriptor consagrat en l'àmbit de la literatura juvenil en la nostra llengua. En la seua biografia has pogut assabentar-te d'algunes novel·les que ha publicat. Amb esta informació i la que pots trobar al seu blog: www.francescmompovalls.blogspot.com intenta agrupar les seues novel·les per gèneres: romàntic, misteri, aventures, ciència-ficció, realista... tenint en compte que cadascuna pot pertànyer a més d'un.

ACTIVITATS DURANT LA LECTURA

Acció

1. En aquesta novel·la es combinen dues trames, una que abasta els fets del present i una altra que ve d'un temps més antic, concretament el segle XVIII. De quina manera l'autor combina ambdues trames? Són complementàries o independents? Quina relació hi mantenen?
2. Per què la Infinit, una de les professores més dures del Lacrima Coeli, esbossa a la pissarra la solució de l'examen de matemàtiques? Com actuen davant d'aquest esdeveniment els alumnes?
3. Explica quina creus que és la raó vertadera per la qual segresten el pare Celestí. Per què creus que la institució no paga el rescat per l'alliberament del pare fundador?
4. Per què el pare Celestí es converteix en un fantasma després de morir? I la resta de fantasmes del Lacrima Coeli, com han arribat a ser-ho?
5. Quina és la clau per què els fantasmes que pul·lulen pel Lacrima Coeli abandonen definitivament el món dels vius?
6. Quin és el pla que maquinen els fantasmes per recuperar la relíquia del dit del pare fundador?
7. Com aconsegueix Ofèlia que Robert, el professor de literatura de 3r A, convença els seus alumnes perquè duguen a terme el robatori del dit del pare fundador?
8. Amb quina intenció Robert escriu el poema: *Cantanta corporal o, altrament dit, Crit de llibertat intestinal?*
9. Explica com duen a terme el robatori del dit els cinc alumnes de 3r A: Jaume, Sergi, Andreu, Pili i Pau.
10. Què ocorre quan els fantasmes tenen en el seu poder l'apèndix del pare Celestí? El final que els espera és el mateix per a tots? Per què?

L'estructura i l'ordre de la novel·la

1. El **narrador** és qui conta la història, i per fer-ho adopta un determinat punt de vista i diferents tècniques narratives (maneres de contar). Pot trobar-se fora de la història i, per tant, utilitzar la tercera persona; o pot coincidir amb algun dels personatges que, d'alguna manera, viuen els fets i utilitzar així la primera persona.

A. Quan el narrador es troba fora de la història s'anomena **narrador extern**. Pot ser de diverses classes:

► **Omniscient:** És potser el tipus de narrador extern més conegut. El narrador conta la història com si es tractara d'un déu que tot ho veu i tot ho sap, fins i tot els pensaments més íntims dels personatges.

► **Observador exterior:** El narrador veu els fets com si fóra una càmera de cinema, sense entrar en la descripció dels pensaments o les motivacions ocultes dels personatges.

► **Editor:** Quan actua com si haguera trobat el relat escrit o li l'hagueren contat, i ell es limita a donar-lo a conèixer. L'excusa del document trobat serveix per donar major veracitat i autenticitat a allò que es conta. Aquest tipus de narrador no suplanta al narrador de la història del "document" que ha trobat i que reproduceix.

B. Si el narrador conta la història en primera persona, parlem de **narrador intern**. Aquest narrador pot coincidir amb:

- **Narrador protagonista:** El / la protagonista de la història.
- **Narrador secundari:** Altre personatge de menor importància.
- **Narrador polifònic:** Diversos personatges que alternen les veus (en aquest cas, la visió plural que es dóna s'acosta a l'omnisciència).
- **Narrador testimoni:** Conta els fets perquè els coneix, però no hi ha participat.

Atesa l'anterior explicació, digues quin tipus de narrador hi ha en la novel·la *Els fantasmes del Lacrima Coeli* i busca un parell de paràgrafs que ho demostren.

2. Les tres variables textuais o procediments narratius que utilitza un autor a l'hora de desenvolupar la seua obra són:

- La **narració**: exposa els fets i els esdeveniments de manera dinàmica; per tant predomina l'acció, els arguments són més àgils i els fets s'esdevenen amb major rapidesa.
- La **descripció**: caracteritza els personatges i els diversos elements que ambienten la història (objectes, paisatges, impressions, estats d'ànim...). Suposa una aturada en la narració.
- El **diàleg**: introdueix la veu dels personatges, és la transcripció de les converses que mantenen entre ells. Amb ells l'obra adquireix major verisme i el lector sent més propera la història.

La narració, el diàleg i la descripció es poden combinar de maneres diverses i cada obra o cada fragment pot ser redactat amb un procediment diferent, en funció dels interessos i objectius de l'autor i de l'obra. Localitza en la novel·la un paràgraf per a cadascun dels tres enfocaments textuais.

Temps i espai

1. Ja hem dit que en la novel·la conviuen dues trames. Cada trama s'ambienta en un temps històric ben diferent. Podries dir quin és en cada cas?
2. Quines diferències més importants queden de manifest en el centre educatiu d'un temps i el de l'altre?
3. Explica en quins llocs o escenaris transcorren els fets principals que es narren en aquesta novel·la i a continuació emplena la següent taula:

TEMPS	ESCENARIS	FETS PRINCIPALS
S. XVIII		
Actualitat		

4. T'hauràs adonat que la història no s'ubica en un lloc determinat. Fixa't, però, que l'autor va deixant-nos pistes (reals o inventades) sobre el lloc on es desenvolupa l'acció: església de Santa Rita, rodors de les muntanyes de la serra d'Espadà... Amb aquests i altres matisos series capaç d'ubicar la història en alguna ciutat concreta?
5. El centre educatiu Lacrima Coeli és on s'esdevenen la major part dels fets d'aquesta novel·la. Creus que l'autor ha fet un bona fotografia d'un centre educatiu? Raona la teua resposta.
6. Un espai no real molt important a la novel·la és el món oníric. El personatge d'Ofèlia té la qualitat d'endinsar-se en els somnis d'algunes persones i modificar-los. Recopila tots els somnis que apareixen al llarg de la novel·la (pàg. 58, 59, 96-97 i 154) i explica amb quina intenció ha actuat Ofèlia i quina és la persona afectada en cada cas.
7. La novel·la està plena de referències temporals que ubiquen la trama en un moment determinat de la història: l'origen el trobem al segle XVIII, tres segles abans del present que es narra, referència al grup musical Obrint Pas, presència d'aparells electrònics i informàtics moderns com ara càmeres de seguretat o mòbils... Amb aquestes dades, la trobes suficientment actual. Per què?

Els personatges

1. A continuació et donem una llista amb alguns personatges que apareixen al llarg de la novel·la perquè els col·loques en la columna corresponent: fantasmes, professors, alumnes o personatges imaginaris.

Personatges: pare Julià, Dèbora, Pau, la Infinit, Dèbora, Robert, Ofèlia, Miquel, Pili, pare Celestí, Maria de les Aigües, Hug, Rosa, Jaume, Sergi, Marc, el Menjallibres.

Fantasmes	Professors	Alumnes	Personatges imaginaris

2. Quin és el personatge/s principal/s de la història corresponent a l'eix temporal del passat. Elabora una breu descripció d'aquest, on contemples tant l'aspecte físic com el psicològic, i explica si trobes canvis en el mateix personatge tres segles després.

3. Quins són els personatges principals de la història corresponent a l'actualitat. Agrupa'ls en professors, alumnes o fantasmes.
  - ▶ Professors:
  - ▶ Alumnes:
  - ▶ Fantasmes:
4. Seguint amb l'apartat anterior, elabora també una breu descripció d'aquell personatge que t'haja agradat més, on contemples tant l'aspecte físic com el psicològic.
5. Amb quin personatge t'has sentit més identificat pel que fa a l'actitud vital, els pensaments, les frustracions, etc. Per què? Quines diferències trobes que hi ha entre eixe personatge i tu?
6. A continuació et proposem una sèrie d'oracions que defineixen clarament alguns personatges o algun comportament inherent a ells. Se't demana, doncs, que aparelles cadascun dels personatges amb la seua breu definició.

ORACIONS

1. És professor de literatura i aficionat a fer poemes.
2. Era professora de biologia i actual investigadora de gravetats impossibles.
3. Al llarg de la novel·la el veurem convertit en les menines de Velàzquez, un àngel del Bosco o el Narcís de Dalí.
4. Es tira les hores *mortes* llegint i rellegint llibres de poesia francesa.
5. Fou el primer director de la fundació del Lacrima Coeli.
6. Malgrat ser una de les professores més dures del col·legi dona la solució a l'examen de matemàtiques als seus alumnes.
7. És la patrona dels impossibles.
8. Abans de ser un fantasma havia sigut un brillant enginyer en informàtica, amb un futur professional envejable.
9. És el grafiter oficial de la colla d'alumnes de 3r A i qui dibuixa a la pissarra una foca tocant el piano.
10. És la núvia d'Hug, el personatge imaginari que han inventat els alumnes de 3r A.

PERSONATGES

- A. Miquel
- B. Ofèlia
- C. Andreu
- D. Dèbora
- E. Rosa
- F. Santa Rita
- G. Celestí
- H. Robert
- I. La Infinit
- J. Josep Casanova.

7. Tot seguit et proposem una taula amb alguns personatges que apareixen al llarg de la novel·la perquè la completes amb tres adjectius qualificatius que penses que se'ls adiuen.

FANTASMES	ADJECTIU 1	ADJECTIU 2	ADJECTIU 3
Ofèlia			
Pare Celestí			
Robert			
L'Oceà			
La Infinit			
Pili			
Jaume			

ACTIVITATS PER A DESPRÉS DE LA LECTURA

Ara, una vegada has acabat de llegir la novel·la, és el moment de plantejar-te preguntes i activitats al voltant d'ella que segurament et permetran analitzar-la d'una altra manera i traure-li més profit.

1. Recupera la fitxa de lectura que havies fet abans de la lectura i emplena els apartats corresponent a l'argument, als personatges i al gènere.
2. Explica per què l'autor ha escollit el títol *Els fantasmes del Lacrima Coeli* per a la novel·la.
3. Et proposem una activitat ben creativa: imagina que ets editor i Francesc Mompó t'ha enviat el manuscrit d'aquest llibre, però sense títol. Inventa'n un de diferent i proposa als de maquetació una altra idea per a la fotografia de la portada. Per ajudar-te observa que molts títols de novel·la consten d'un sintagma nominal, de vegades acompanyats per un complement nominal (Ex. *El crim del mas maleït*, *El secret de Caterina Cremec*, *El tresor dels maulets*...)
4. Continua jugant que ets editor i que tens interès a publicar la segona part d'*Els fantasmes del Lacrima Coeli*. Vols assegurar-te que el llibre es vendrà molt bé i per això suggereixes a l'autor una continuació interessant. Quin podria ser l'argument? Quins personatges de l'obra apareixerien de bell nou en aquesta segona part fictícia? Si hagueres de triar el títol per aquesta segona part, quin li posaries?
5. Generalment una narració la podem estructurar en tres parts:
  - ▶ **Introducció** o plantejament (situació inicial): és la part inicial del relat que subministra els antecedents necessaris perquè el lector compregui el relat de forma íntegra. Es presenta el tema, els personatges, les propietats del temps i del lloc.
  - ▶ **Nus**: En aquesta part es desenvolupen els esdeveniments. Es produeix una complicació que modifica l'estat precedent i desencadena el relat. El moment més interessant de la successió de fets constitueix el clímax. Sol ser la part més extensa del relat.
  - ▶ **Desenllaç** (resolució): És la part final del relat; on se solucionen els problemes i on s'estableix un estat nou i diferent del primer.Identifica-les a la novel·la.
6. Cal no confondre el concepte del tema amb el d'argument. Si el tema és l'assumpte, la matèria o el motiu de la novel·la; l'argument es correspon amb el seu desenvolupament. Per a delimitar el tema hem de preguntar-nos quina és la idea bàsica que ha volgut transmetre l'autor; en canvi, per a trobar l'argument simplement hem de contestar a la pregunta: què ocorre?
Trobar l'argument, per tant, és seleccionar les accions o esdeveniments essencials i reduir la seua extensió conservant els elements més importants. L'argument pot desenvolupar-se en 1 o 2 paràgrafs. Ara bé, si de l'argument eliminem tots els detalls i definim la intenció de l'autor, allò que vol dir en escriure el text, estarem extraient el tema. Aquest ha de ser breu i concís, es reduirà a 1 o 2 frases.
Tenint en compte totes les explicacions que et donem, tria un parell de capítols (un de la trama del passat i l'altre de la trama actual) i intenta extraure'n el tema i elaborar l'argument.
7. Quina és la sensació que t'ha quedat després de llegir el llibre? T'ha agradat? Per què? Què hauries canviat, eliminat o afegit en aquest llibre? Proposa un final alternatiu.

ACTIVITATS DE RECERCA PER A DESPRÉS DE LA LECTURA

Les activitats de recerca que proposem a continuació t'ajudaran a entendre millor la novel·la. A més a més, et serviran per aprendre alguns aspectes importants de la llengua, que possiblement t'han passat per alt i ampliar els teus coneixements sobre cultura general (història, poesia, pintura, arquitectura...)

A. TREBALL DE LLENGUA

Aquesta novel·la destaca per l'ús d'una llengua culta i àgil al mateix temps. L'autor empra un lèxic ric i utilitza sovint locucions i frases fetes. D'aquesta manera dona vigor al text i augmenta els recursos lingüístics del lector.

Lèxic ric

Et proposem una llista de paraules –que pots ampliar si ho consideres oportú– perquè busques aquelles que desconegues al diccionari i així ampliaràs el teu lèxic i milloraràs els teus escrits:

A: acòlit, agosarat, algaravia, almoïna, ampit, apaivagar, arraulir, arrossegar, atabalar, ataüllar, atzembla. **B:** babau, barbotejar, bardissa, basarda, burxar. **C:** cabriola, canyell, carreu, conxorzar. **E:** ectoplasma, embalum, embolcall, entrellucar, enze, esberla, esbocinar, esbravar, escodrinyar, esfilagarssar, esmorteït, espelma, espioca, esquer, estossegar, etzibar. **F:** fatxendejar. **G:** galindaina, gasiveria, gernació, giragonses, grinyolar. **I:** imberbe. **J:** jaspïar, jàssena. **L:** levitar, llambrejear. **M:** maregassa, màrfega, metafísica, mortalla, musell. **P:** pandemòni, pàtina, penyora, peroració, pidolaire, proïsme. **R:** reguitzell, relíquia. **S:** safareig, salmòdia, sària, sarment, sebollir, sincinèsies. **T:** tafanejar, tarannà, tòfol, trontollar. **X:** xiuxiuejar, xivarri.

Locucions i frases fetes

A continuació t'ofereixo una llista amb locucions i frases fetes emprades per l'autor al llarg de la novel·la. De ben cert en sabràs el significat d'algunes, però et trobaràs amb d'altres que desconeixes. Et proposem que busques el significat de cadascuna d'elles i completes la taula. Moltes vegades el context ens ajuda a esbrinar-lo, és per això que et donem la informació corresponent a la pàgina i la línia on es troben.

Expressions i frases fetes	pàg.	lín.	Significat
A les palpentos	23	6	
Al bell mig	132	1	
Anar de bòlit	137	3	
Anar en orris	66	13	
De gaidó	123	26	
De trinca	62	7	
D'esma	26	22	
Donar un subet	27	7	
Eixir-se'n de rosetes	85	24	
Fer fugina	135	21	
Fer nosa	12	20	
Fer palès	91	16	
Fer un gra massa	74	1	
Fer-se el ronsa	18	4	
Fil per randa	12	12	
Menjar més que una revolta de riu	10	21	
Parar esment	137	1	
Posar-hi cullerada	90	19	
Pujar a la figuereta	85	5	
Tenir un ai al cor	77	13	

Per acabar amb l'apartat relacionat amb els treballs de llengua tria de la taula anterior cinc locucions o frases fetes i elabora un text d'unes 150 paraules en què les inseresques de manera natural.

Peculiaritats lèxiques

Per llicència literària entenem la llibertat que té un escriptor per utilitzar, deformat i, fins i tot, generar paraules noves dins la seua obra. Aquestes llicències són utilitzades amb la intenció de remarcar un terme i dotar-lo de major força expressiva. A la novel·la van escrites en lletra cursiva.

Tot seguit et donem un grapat de termes que Francesc Mompó ha utilitzat i et proposem que esbrines quin és el tractament de cadascun d'ells. Entre parèntesi figura la pàgina on hi apareixen.

Paraules	Mecanisme
flipant (11)	
mascletà (17)	
senyo (32, 86)	
plasta (41)	
pava (79)	
batistot (79)	
grafiter (80)	
guai (104)	
in crescendo (109)	
in fraganti (136)	
contínuum (158)	

T'ajudem un poc a l'elaboració d'aquesta activitat. Alguns mecanismes emprats per a la generació de nous elements lèxics són: composició, prefixació, sufixació, neologismes, tecnicismes, barbarismes (castellanismes, gal·licismes, anglicismes...), abreviació (sigles i apòcope), recursos estilístics (metàfora, metonímia, sinècdoque, antonomàsia...).

B. TREBALL D'HISTÒRIA

La novel·la ens trasllada durant algunes pàgines al meravellós segle de les llums i de la raó. Així a la pàgina 28 de la novel·la podem llegir el següent fragment:

*«Ell es dedicava a organitzar el sistema educatiu tan bé com sabia i com podia, ateses les circumstàncies. I la cosa no era fàcil perquè era un **segle molt il·luminat** i les ciències avançaven sense tenir la permissió de les ortodòxies més encarcerades. Els corrents que venien del nord del país, a l'altra banda dels Pirineus, i que flairaven ser positius per a l'educació dels alumnes, el pare Celestí anava incorporant-los a poc a poc i aconseguint un cert grau d'èxit.*

Allò li anava conferint fama de bon pedagog i, a la vegada, anava guanyant una nombrosa colla d'enemics; fins i tot de les seues files».

En aquesta activitat et proposem que busques a enciclopèdies, llibres de text, internet o altres eines que consideres oportunes informació al voltant de la Il·lustració. Per què et servezca de guia pots tractar els següents apartats:

- ▶ Orígens i antecedents
- ▶ Època
- ▶ Definició
- ▶ Característiques
- ▶ Pensament
- ▶ Formes artístiques
- ▶ La religió en la Il·lustració
- ▶ Autors importants (citar almenys 3)

C. TREBALL DE LITERATURA

La novel·la té moltes referències a autors clàssics: Pere March, Ausiàs March, Baudelaire, André Breton, Isidore Ducasse, Salvat-Papasseit, etc. o a alguna de les seues obres més emblemàtiques. En aquest apartat anem a aprofundir en alguns aspectes relacionats amb aquests autors i la seua obra.

Aspectes generals sobre els autors citats a l'obra

En primer lloc es demana que busques informació sobre els autors anteriorment citats i que empleges la taula següent.

AUTOR	ANY I LLOC DE NAIXEMENT	ANY DE DEFUNCIÓ	GÈNERE	3 OBRES IMPORTANTES
Charles Baudelaire				-..... -..... -.....
André Breton				-..... -..... -.....
Isidore Ducasse				-..... -..... -.....
Pere March				-..... -..... -.....
Ausias March				-..... -..... -.....
Jean-Paul Sartre				-..... -..... -.....
Salvat-Papasseit				-..... -..... -.....

Comentari i adaptació d'un poema de Pere March.

A la pàgina 131 veiem com Ofèlia està delectant-se amb el famós poema de Pere March: *Al punt que hom naix comença de morir*, que així comença:

*Al punt que hom naix, comença de morir,
e morint creix, e creixent mor tot dia
que un pauc moment no cessa de far via,
ne per menjar ne jasser ne dormir,
tro per edat mor e descreix a massa,
tant que així vai al terme ordenat,
ab dol, ab gauig, ab mal, ab sanitat,
mas pus avant del terme null hom passa.*

*Trop és cert fait que no podem gaudir
a la greu mort e que no hi val metgia,
força ne geny, rictat ne senyoria,
e trop incert lo jorn que deu venir,
com, quan ne on, que tot arnés trespasa,
e no hi té prou castell, mur ne fossat,
e tan lleu pren lo neci co el senat,
car tots som uns e forjats d'una massa.*

a) Amb l'anterior fragment practiqueu a classe com es faria el còmput sil·làbic dels versos, comproveu quin tipus de rima hi ha i marqueu amb una ratlla vertical on es produeix la cesura del vers. Per ajudar-te en aquesta tasca cal que tingues en compte que els clàssics catalans utilitzaven el vers decasíl·lab en la major part de les composicions. Cada vers estava format per tant per 10 síl·labes, amb una pausa o cesura al mig que el separava en dues parts, una de 4 síl·labes i l'altra de 6. Recorda també que en català es computa fins a l'última síl·laba **tònica**.

b) Busca els versos que manquen per completar aquest poema, llegeix-los amb deteniment i intenta explicar el significat global del poema.

c) Finalment, et proposem que sigues agosarat i intentes adaptar el text antic (o part d'ell) a la manera actual. En primer lloc es farà una lectura en veu alta a classe amb l'objectiu de familiaritzar-se amb el llenguatge medieval. Després cada alumne individualment, o per parelles, intentarà fer la traducció que crega més adient. Seguidament es farà una posada en comú i es debatrà sobre les formes i estructures que cregueu més encertades. Per acabar, el professor donarà la solució correcta.

Salvat Papasseit, un autor d'avantguarda.

*“Ofèlia se li posà darrere i començà a fer que les ones de l'aparell influïren sobre les línies que apareixen a la pantalla amb la informació. Els renglons de lletres, com si foren els **camins de formigues de Salvat-Papasseit**, començaren a oscil·lar”.*

Aquest és un fragment extret de la novel·la *Els fantasmes del Lacrima Coeli*. Salvat-Papasseit (Barcelona, 1894) fou un dels principals poetes de la literatura d'avantguarda i, influït per Apollinaire,

emplenà els seus primers llibres de cal·ligrames. Un **cal·ligrama** és un tipus de poema visual. És un text, de vegades tan sols una frase o paraula, generalment poètic, en què s'utilitza la disposició de les paraules, la tipografia o la cal·ligrafia per tal de representar el contingut del poema. Les paraules que componen el poema dibuixen o formen un personatge, un animal, un paisatge o qualsevol objecte imaginable. La novel·la fa referència a un dels més famosos cal·ligrames de Salvat-Papasseit:

a) Explica el significat global d'aquest cal·ligrama o poema visual fent referència al contingut del text, la seua disposició en la pàgina, els elements tipogràfics i dibuixos que hi apareixen, etc.

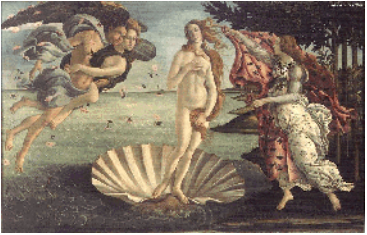
b) Busca un altre cal·ligrama de Salvat-Papasseit i intenta transcriure'l a la teua llibreta. Després comenta els mateixos aspectes que en l'apartat anterior.

D. TREBALL D'HISTÒRIA DE L'ART

Pintura

Al llarg de la novel·la, l'autor també fa esment d'alguns autors del món de la pintura o a algunes de les seues obres més emblemàtiques, com ara Sandro Botticelli (Florència, 1445), el Bosco (Hertogenbosch, 1450), Velázquez (Sevilla, 1599) o Salvador Dalí (Figueres, 1904). A continuació et mostrem algunes obres d'ells i hauràs de dir a quin autor corresponen i posar-los títol. Per facilitar-vos la tasca et proporcionem els títols, això sí, desordenats.

		
Autor: ..... Títol:	Autor: ..... Títol:	Autor: ..... Títol: .....
		
Autor: ..... Títol:	Autor: ..... Títol:	Autor: ..... Títol: .....
		
Autor: ..... Títol:	Autor: ..... Títol:	Autor: ..... Títol: .....

Títols de les pintures:

- ▶ Galatea de les esferes
- ▶ La Venus de l'espill
- ▶ El jardí de les delícies
- ▶ *Metamorfosi de Narcís*
- ▶ *El triomf de Bacus o els embriagats*
- ▶ *El naixement de Venus*
- ▶ *El gran masturbador*
- ▶ *Les menines*
- ▶ *La primavera*

Arquitectura

L'església de Santa Rita –diu l'escriptor– no era una església on els arquitectes hagueren fet un treball **gòtic** i la il·luminació era pràcticament artificial (pàg. 113).

En aquesta activitat t'animem perquè busques les diferències més importants que existeixen entre l'art gòtic i l'art romànic pel que fa a l'estructura d'una església, catedral, etc.

PROVA D'AVALUACIÓ DE LECTURA

1. El primer director del *Lacrima Coeli* fou:

- El pare Julià
- El pare Celestí
- Ofèlia

2. Quants alumnes es veuen involucrats en el robatori de la relíquia:

- Tres
- Quatre
- Cinc

3. Com s'anomenen els amics invisibles que el grup de 3r A ha inventat:

- Marc i Àngela
- Ofèlia i Miquel
- Hug i Dèbora

4. Per quin objecte bescanvien la relíquia perquè ningú s'adone del seu robatori:

- Un tros de carn que han comprat en la carnisseria
- Un dit de mentida que han comprat en una tenda de bromes i disfresses
- Un dit fet de plastilina

5. Quina d'aquestes opcions és incorrecta:

- Ofèlia està enamorada del professor Robert.
- Ofèlia pot entrar dins dels somnis d'algunes persones i modificar la seua conducta.
- Ofèlia pot rellegir aquells llibres que ja havia llegit només veient les tapes.

6. D'aquests personatges quin és un fantasma:

- La Infinit
- Miquel
- Maria de les Aigües.

7. D'aquests personatges quin és un alumne:

- L'Oceà
- El Menjallibres
- La Infinit

8. On descansa la relíquia del dit del pare fundador:

- En un coixinet roig a les golfes del *Lacrima Coeli*
- Soterrada en un lloc triat pels rodors que segrestaren el pare Celestí
- Guardada en una urna en l'església de Santa Rita

9. Per què el pare Celestí esdevingué fantasma després de morir?

- Perquè haurà d'ajudar a una colla d'alumnes tres segles després
- Perquè el soterraren sense un apèndix del seu cos
- Perquè Ofèlia, fantasma més antic del *Lacrima Coeli*, el convertí en fantasma quan va morir

10. Què decideix Ofèlia al final de la novel·la:

- L'autor no ho especifica
- Deixar de ser fantasma i anar definitivament al món dels morts
- Continuar amb la *vida* de fantasma